

Kvalitetsrapport for barnehagene i Agdenes 2015

Agdenes kommune
— saga og framtid —

Behandlet i kommunestyret 18.november 2015

Innhold

Innledning.....	3
Sammendrag.....	4
Bakgrunn	5
Lek.....	7
Sosial kompetanse	9
Språkutvikling	12
Oppsummering og konklusjon	15
Evaluering og ny retning for utviklingsområder for barnehagene i Agdenes	15
Forslag til nye fokusområder for barnehagene i Agdenes (2016-2020).....	17

Innledning

Ettersom opplæringsloven (§ 13-10) pålegger skoleeier å ha et forsvarlig kvalitetssystem som skal vurdere utbytte og sørge for at lov og forskrifter følges, er det helt naturlig at også barnehagesektoren vurderes i likhet med skolene. De to dannelses- og opplæringsarenaene for barn og unge må sees i sammenheng, om tilbudet skal være helhetlig.

Rapporten for barnehage gir informasjon om barnehagens satsningsområde *leik, sosial kompetanse og språkutvikling*. De data vi har må forstås ut fra den lokale konteksten og de forutsetningene som foreligger i kommunen. Gjennom analyser av dagens tilstand ønsker vi å vurdere om det er behov for justeringer eller endringer av visjon, overordnede mål, delmål og tiltak for å øke kvaliteten på barnehagetilbudet.

Det er en overordnet målsetning med brede og involverende prosesser i arbeidet rundt analysene og utarbeidelse av nye målsetninger. I det ligger en ambisjon om å involvere skoleeier på både politisk og administrativt nivå, skoleledere, tillitsvalgte, foreldrerepresentanter, elever, PPT og evt. andre.

Rapportens innhold bygger i hovedsak på kvalitative data, som kommer av observasjoner og fortellinger fra barn og ansatte. I tillegg er kvantitative data fra brukerundersøkelsene (spørreundersøkelse anonymt på pc blant alle foreldrene), en del av vurderingen. Det er finnes færre tall og statistikker om barnehage, enn for skolen.

I Agdenes har vi i år valgt å benevne tilstandsrapporten som en *kvalitetsrapport*, da den har til hensikt å si noe om kvaliteten på tilbudet som gis. Videre skal den være et vurderingsgrunnlag. Er det behov for endringer og nye mål, for å heve kvaliteten på innholdet?

*Lensvik, 12.oktober 2015
Eva Sæther
Kommuneleder oppvekst og kultur*

Sammendrag

Barnehagene i Agdenes har et kompetent personale som systematisk jobber etter de kvalitetskrav som stilles gjennom lov og regelverk. Vi vet at de voksnes kompetanse er den enkeltstående faktoren som har størst betydning for kvaliteten i barnehagen (Kilde: Utdanningsdirektoratet; *Utdanningsspeilet*, 2015). Kravene til gode barnehagene har økt betraktelig i de siste årene. Kravene kommer blant annet av at man er blitt mer oppmerksomme på at jo tidligere et barn får hjelp, for alle typer utfordringer, dess mer virker hjelpen. Selv om dette kan medføre noen økte kostnader i barnehagen, er det store samfunnsøkonomiske gevinster å hente i fremtiden. Med tidlig hjelp og innsats kan man motvirke frafall fra den videregående opplæringen og bidra til at ungdom i større grad får en god psykisk helse og lykkes med framtidig yrkesliv.

Skal vi fortsatt ha god kompetanse hos de ansatte i barnehagene er det viktig at vi legger til rette for etterutdanning og sette av midler til lærlinger. I fremtiden vil det bli større konkurranse om å skaffe faglært barnehagefaglig kompetanse, og slik vil det være verdifullt å rekruttere mest mulig fra lokalmiljøet.

I ny felles, kvalitetsplan for barnehagene foreslår vi å videreføre det gode arbeidet som allerede foregår både i Lensvik og Mølnebukt barnehager, men anbefaler at lek får en overordnet stilling og skal fungere som en innfallsvinkel til de tre andre fokusområdene vi foreslår i ny plan (2016-2020):

- Sosial kompetanse – herunder anti-mobbearbeid
- Språkutvikling
- Tidlig og tilpasset innsats – på alle barnas utviklingsområder

Nå i høst startet vi også opp prosessen med å evaluere visjonen for barnehagene, som et fellesprosjekt med alle ansatte i begge kommunenes barnehager.

Det er bred enighet om at lokaliteten i Mølnebukt barnehage er av svært dårlig teknisk stand. Det må utredes hvordan disse kan rehabiliteres for å bli mer funksjonelle for barn og voksne.

En kosestund for barna,- utviklende med hensyn til både samspill, vennskap, språk og begrep.

Bakgrunn

Barnehagene i Agdenes har hatt store barnekull det siste året, slik at barnegruppene har vært fulle. Lensvik barnehage har 62 barn og Mølnbukt barnehage har 17, pr. august 2015. Ut fra den oversikt vi har over innbyggerne har alle barn i førskolealder gått i barnehagen. Det er en positiv utvikling. Barn som har gått i barnehage gleder seg til å begynne på skolen og er bedre rustet med hensyn til sosiale ferdigheter, fordi det henger tett sammen med barnas trivsel. Det å gå i barnehage er spesielt gunstig for de mest sårbare barna. Ved å gå i barnehage forebygges språk- og atferdsvansker, slik at mulighetene for å lykkes med både skole- og arbeidsliv øker betraktelig (Kilde: Utdanningsdirektoratet; *Utdanningsspeilet*, 2015).

De ansattes kompetanse er den enkeltstående faktoren som har mest innflytelse på kvaliteten i barnehagen. Antallet ansatte med barnehagefaglig utdanning er relativt høyt i barnehagene i Agdenes, noe som indikerer at kvaliteten er god. I motsetning til skolene har barnehagene en bemanningsnorm. Alle barnehager skal ha en kvalifisert styrer, samt pedagogiske ledere når barnegruppene er fra 14-18 barn. Når barna er under tre år skal det være en pedagogisk leder pr. 7-9 barn. Når barna er over tre år er det en absolutt grense på 18 barn. Vanlig praksis er at det er en voksen på tre barn under tre år, og en voksen på 6 barn for barn over tre år (Kilde: Kunnskapsdepartementet; *Veileder om kravene til pedagogisk bemanning i barnehageloven med forskrifter*, 2011).

I tillegg til barnehagelærere har vi ansatte med fagbrev innen barne- og ungdomsarbeiderfaget, samt assistenter eller ufaglærte med ulik bakgrunn. Frem til i dag har vi vært i den gunstige situasjonen at vi har hatt god tilgang av kvalifiserte søkere til stillingene i barnehagene, noe som ikke er like selvfølgelig andre steder. For fremtiden vil det bli vanskeligere å skaffe kompetent personale. For å avbøte dette vil det på sikt bli viktig å rekruttere i lokalmiljøet, ta inn lærlinger, skolere og videreutdanne ansatte. Dette er et investeringstiltak som vil koste litt på kort sikt, men kaste av seg på lang sikt. Vi har fortsatt en utfordring med å ivareta likestillingen; ingen av de fast ansatte i barnehagene våre er menn. Det er uheldig at vi står uten mannlige rollemodeller for barna.

Barnehagen skal bidra til en god barndom og oppøve forutsetninger til å møte skole og samfunnsliv. Barnehagen skal være en kulturarena, barna skal møtes med omsorg, delta i lek og læring, oppøve sosial- og faglig kompetanse. Alle disse temaområdene beskrives utførlig i *Rammeplanen for barnehagen*, (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Det skal være en naturlig og god overgang mellom skole og barnehage. Lenge har dette vært to atskilte arenaer. Selv om det eksisterer et samarbeid mellom skole og barnehage i dag, bør samarbeidet utvides og systematiseres i større grad enn før. I Agdenes er vi dessuten i den heldige situasjonen at disse er så samlokaliserte at det burde være enkelt.

Begge kommunens barnehager har tilgang til et variert utemiljø i sin umiddelbare nærhet. Uteleken og nærheten til naturen er viktige kilder til både læring og dannelse. Lensvik barnehage er i bygningsmessig, teknisk god stand, da den er relativt ny. Mølnbukt barnehage er derimot i dårlig teknisk forfatning, i tillegg til å være arealmessig i minste laget, med de barnetallene vi har hatt de siste årene.

I det følgende vil vi presentere tre hovedområder som har stor betydning for det arbeidet som vektlegges i barnehagene, både nasjonalt og lokalt; *lek, sosial kompetanse og språkutvikling.*

Under hvert emne presenteres området generelt før det settes inn i en lokal kontekst, hvor vi sier litt om hvordan vi jobber med dette i kommunen og i den enkelte barnehage. Deretter har vi med et utvalg av resultat fra foreldreundersøkelsen, som i tillegg kan belyse hvordan det jobbes med dette i barnehagen. Til sist under hvert av de tre områdene gjør vi en analyse av det arbeidet som er gjennomført i kommunen. Innimellom «krydrer» vi med små praksishistorier og «gullkorn» fra barna selv.

Etter gjennomgangen av de tre emnene, oppsummerer vi og konkluderer aktiviteten og kvaliteten, i forhold til de prioriterte områdene. Videre evaluerer vi og ser om det er behov for ny retning eller justeringer for framtidig arbeid i kommunens barnehager. Avslutningsvis presenterer vi tre – fire områder som barnehagestyrene og kommuneleder oppvekst/kultur opplever som hensiktsmessige prioriteringer for fremtiden.

Ina blir døpt!

*Anita er lagt inn på det lokale sykehuset.
Hun har fått mystiske prikker...*

Lek

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, (...) Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter i trygge og utfordrende omgivelser.» (barnehagelova).

«Barn som leker, viser evne til å slappe av, lar seg rive med og har det morsomt alene eller sammen med andre. Lek er en kilde til humor og glede, og gjennom ulike former for lek får barna mulighet til å uttrykke seg og kjenne at egen opplevelsesverden gjelder. Konstruktiv, sosial utvikling skjer i relasjoner hvor målet er likeverdighet mellom deltagerne slik tilfellet er i lek.» (Kunnskapsdepartementet).

Lek skal ha en framtrødende plass i barns liv i barnehagen. Barn leker fordi de har lyst, den er frivillig og de har ikke et spesielt mål for leken. Den er en indre drivkraft, har egenverdi og er en viktig side ved barnekulturen. Lek er en grunnleggende livs- og læringsform som barn kan uttrykke seg gjennom. Lek er den mest dominerende form for virksomhet. Den er en grunnleggende menneskelig aktivitet, som stimulerer og interesserer. Lek er en aktivitet som er tilfredsstillende i seg selv, den er en aktivitet for aktivitetens skyld.

I lek gjør barnet erfaringer, de utforsker, får kunnskap og utvikler selvtillit. Leken har mange uttrykksformer og kan føre til forståelse og vennskap på tvers av alder, språklig og kulturell ulikhet. I samhandling med hverandre, legges grunnlaget for vennskap, læring og sosial kompetanse. Læring skjer best gjennom lek eller lekpregede aktiviteter og skal gjennomsyre barnehagene i Agdenes.

Slik jobber vi med lek i Agdenes

Lek har lenge hatt et spesielt fokus i barnehagene i Agdenes. Gjennom kurs, litteratur og praktisk arbeid i barnehagen setter vi ekstra fokus på lekemiljø, lekens plass i barnehagehverdagen, leken som læringsprosess og voksenrollen i lek. Satsningsområdet fortsetter også i inneværende barnehageår.

Lensvik barnehage

Leken er førskolebarns viktigste læringsarena. Lek er læring av sosiale, språklige og faglige ferdigheter.

Pass opp for krokodiller! Her gjelder det å holde seg på planken.

Tilrettelegging

Tid, rom og utstyr er viktige elementer i tilrettelegging av lek. Vi har fokus på å legge til rette for et lekemiljø som møter barnas interesser og behov men som samtidig er utviklende og som inspirerer til fantasi og skaperglede.

Barnekultur

Lek er en viktig del av barnekulturen. Yngre barn lærer av eldre barn. Gjennom bevisst organisering av barnehagedagen gir vi rom for at barna treffes på tvers av aldersgrupper.

Bevissthet og engasjement

Leken er en arena for spontanitet og fantasi, men også en arena der barn bearbeider inntrykk og erfaringer. De lærer om verden rundt seg. Hos oss har de voksne fokus på å være tilgjengelige for barn ved å støtte, inspirere og oppmuntre barna i deres lek.

Mølnbukt barnehage

Gjennom vår organisering av dagen ønsker vi å gi gode muligheter for lek. Vi har et dårlig fysisk innemiljø og vi har stor spredning i alder, 1-6 år, derfor har vi delt barnegruppa inn i mindre grupper i løpet av dagen. Dette har gitt gode muligheter for lek og vi ser at ansatte har vært mer tilstede for barna i leken. Vi har prioritert leken ved å sette av tid til lek og vi har laget ulike lekemiljø. (Inspirert av *Fantasifantasten*). Vi har hatt ulikt lekemateriell tilgjengelig og vi har gitt barna erfaringer med leik i ulike rom, (skog, gymsal, ute, store rom, små rom, pappesker). Vi har også gitt barna inntrykk og opplevelser som har gitt næring til leken og utviklet den. Vi har observert leken og satt inn tiltak når det har vært behov for det. Vi har lært barna lekekoder, personalet har støttet, inspirert og oppmuntret til lek.

Martin og Simen drev brannutrykning med Martin`s nye brannbil. Etter endt utrykning sa Simen:

- «Martin, vi ha glømt ei veijt bakom dasset her! Hu kainn få sette på frampå, men hu e egentli dø da!»

Rolleinndeling i dukkekrok: mor, far, storesøster.....Erik sitter og følger med og sier omsider:

- «Å æ kan værria hjorten!»

Lek, glede, humor!

Brukerundersøkelsen gjennomført i barnehagene sist barnehageår gir oss noen indikatorer på foreldrenes syn på leken i barnehagen. Vi velger å presentere tall for læring i tillegg her under *lek*, da vi vet at det meste av barns læring foregår gjennom leken.

Spørsmål om:	Lensvik barnehage	Mølnbukt barnehage	Gjennomsnitt i Norge
Allsidig lek og aktiviteter	5,4	5,2	5,1
Barnehagens <u>ute</u> områder (med hensyn til barns utvikling, lek og læring)	5,6	4,7	4,8
Barnehagens <u>inne</u> områder (med hensyn til barns utvikling, lek og læring)	5,5	3,4	4,7
Hvordan barnehagen tilrettelegger for det enkelte barns læring	5,2	5,1	4,9

Analyse av arbeidet med lek i en lokal kontekst

Ved å analysere de indikatorene vi har om lek i barnehagene ser vi at det gjøres mye grundig og gjennomtenkt arbeid i Agdenes, selv om leken ved første øyekast kan fremstå både som spontan og på barnas egne premisser.

Foreldrene har også et positivt inntrykk av leken i barnehagene, over landsgjennomsnittet. Men, vi ser at Mølnbukt barnehage skårer lavt på inne-lek. Som nevnt innledningsvis er Mølnbukt barnehage i dårlig teknisk stand og trang arealmessig. Dette opptar naturlig nok foreldrene som daglig ser begrensningene i det fysiske innemiljøet for sine barn, og kan ha påvirket deres vurdering av innelek i undersøkelsen.

Til tross for at vi generelt har gode tall for lek i barnehagene kan dette ikke bli noen «sove-pute.» Vi vet at resultatene varierer fra år til år avhengig av både barnegruppa, personalgruppa og andre, ytre omstendigheter. Det er viktig at de ansatte i barnehagene har god kjennskap til lekens betydning for barnas læring. Det er ledelsens ansvar at lek jevnlig og rutinemessig er i fokus på personalmøtene og medarbeidersamtalene. Gjennom leken kommer barnet i «flyt,» glemmer tid og sted, og motivasjonen kommer på topp. Motivasjon er et sentralt element for å trives og lære. Et barn som trives i barnehagen vil glede seg til å begynne på skolen. På denne måten gjør de ansatte en verdifull jobb som forbereder barna til både skole- og yrkesliv.

Sosial kompetanse

Sosial kompetanse handler om å kunne samhandle godt med andre i ulike situasjoner.

Denne kompetansen uttrykkes og tilegnes av barn i samspill med hverandre og med voksne.

Et barn som samhandler godt med andre, kan både tilpasse seg fellesskapet og være en synlig deltaker som hevder sin egen plass. Denne kompetansen er sentral for at enkeltbarnet skal lykkes og trives, og for at det skal bli verdsatt som venn og likeverdig deltaker i samspill med andre barn. God sosial kompetanse blant barna medfører mindre mobbing, som kan forekomme allerede i barnehagen.

Sosial kompetanse består av et sett ferdigheter som naturlig inngår i en helhet i barnas samspill

- Selvfølelse: Å oppleve egenverd, akseptere seg selv, kjenne seg akseptert, oppleve indre styrke og ha en positiv holdning til seg selv
- Empati: Å ha forståelse for andres perspektiver, tanker og følelser, kunne leve seg inn i andres situasjon, vise medfølelse og ta hensyn og kunne tolke og forstå følelsesuttrykk.
- Selvhverdelse: Å kunne hevde seg selv og egne meninger på en god måte, våge å stå i mot gruppepress, ta initiativ og bli med på lek og samtaler, delta uoppfordret og invitere ande.
- Selvkontroll: Å kunne tilpasse seg ulike situasjoner, takle konflikter og utsette egne behov og ønsker i situasjoner som krever turtaking, kompromisser og felles avgjørelser.

Slik jobber vi med sosial kompetanse i Agdenes

God sosial kompetanse medfører mindre mobbing. Barnehagene har lang tradisjon i arbeidet med barns sosiale kompetanse og er et lovfestet krav, blant annet gjennom Rammeplan for barnehager (Kunnskapsdepartementet, 2006).

Programmet *Mitt valg*, i regi av *Lions* benyttes ved alle barnehagene og skolene i kommunen. *Mitt valg* er et program for utvikling av et godt læringsmiljø og læring av sosial og emosjonell kompetanse. Gjennom systematisk jobbing med miljøet ønsker vi alle økt trivsel, lek og læring, og minimalt med mobbing. Skal mobbetallene holdes nede krever det et kontinuerlig fokus og forpliktelser fra alle nivå; hos barna, foreldrene, ansatte, samt politisk og administrativ barnehageeier. Det er først i de siste årene har man begynt å snakke om at mobbing foregår i så tidlig som i barnehagen, og forebyggingen må starte tidligst mulig.

Lensvik barnehage

Det er sagt: «Man skal være klar over at ikke alle barn gjør det like enkelt for foreldrene å være gode foreldre» Barn er forskjellige og de stiller oss voksne ovenfor ulike utfordringer. Utsagnet kan like godt stilles på hodet: «Det er ikke alle voksne som gjør det like enkelt for barn å være gode barn» - en slik måte å tenke på er viktig for oss i Lensvik barnehage.

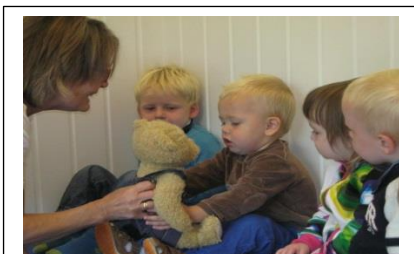
I barnehagen handler læring av sosial kompetanse i første rekke om hvordan vi voksne forholder oss til barn, og hvordan dette påvirker barnas hverdag i positiv eller negativ retning.

Vi har i mange år satt fokus på voksenrollen, og den voksnes ansvar for å legge til rette for et trygt og stimulerende miljø for utvikling av barns sosiale kompetanse.

For å sikre kvalitet må man ha felles pedagogisk plattform, og verktøy som leder oss i samme retning *Mitt valg* hjelper oss i å holde den «røde tråden» i arbeidet med sosial kompetanse.

Bevisste rollemodeller

Små barn lærer og utvikler seg best i lek og hverdagsaktiviteter. Vi legger vekt på at de voksne skal være tydelig til stede og engasjert i barnas trivsel og utvikling. Intensjonene i *Mitt valg* skal ikke kun brukes som et pedagogisk verktøy i tilrettelagte aktiviteter, men være styrende for væremåte og kommunikasjon i alle deler av barnehagedagen.

Teddy er en fast følgesvenn i Mitt Valg. Han er en god miljøskaper.

Å delta, vise interesse og skape gode relasjoner er en viktig rettesnor for voksnes væremåte.

Relasjonsbygging:

Det forebyggende arbeidet mot mobbing starter i barnehagen. Gjennom å ha et personale som jobber aktivt og strukturert med å skape gode relasjoner, deltar i samspill, veileder og er gode rollemodeller håper vi å skape et godt psykososialt miljø som virker forebyggende på diskriminering og mobbing

Trygghet, trivsel, selvstendighet og mestring

Trygghet skaper trivsel. Trygge barn som trives har gode forutsetninger for å kunne ta riktige og gode valg, og være et menneske som mestrer å omgås andre. Ved å vise respekt for hverandre, ta hensyn til at vi har ulike behov og hjelpe hverandre når det trengs, skaper vi et miljø som er inkluderende og utviklende for enkeltbarnet. Som et ledd i utviklingen av et godt selvbilde er opplevelsen av mestring en viktig faktor. Vi jobber for å legge til rette for et læringsmiljø der vi gir barna utfordringer som de kan strekke seg etter, - uten å forstrekke seg.

Vennskap

Vi jobber for at alle skal få en venn, og å være en god venn. Gjennom vennskap erfarer barna at hver enkelt av dem er verdifulle, og er en del av et fellesskap.

Vi sitter ved frokostbordet, og noen jenter snakker om å være med hverandre hjem etter barnehagen.
Skal du bli med noen hjem Torill spør Linus på 3 år.
Nei,-jeg skal hjem til huset mitt jeg.
Linus tar hånden min og sier så vakkert: «Du kan få bli med meg hjem du. Mamma koker kaffe, så kan du låne sykkelen til pappa, og så kan du sove i senga mi»
3 år - og tenker inkludering på høyt plan!

Mølnbukt barnehage

Gjennom *Mitt valg* har vi fått mange gode tips og ideer til trening av sosial kompetanse. Men, sosial kompetanse trenes gjennom hele hverdagen i barnehagen. Vi voksne er bevisst på at barna lærer seg å vente på tur, innordne seg ved måltid, i samling og lek osv. Barna sier sin mening, både gjennom ord og væremåte, de blir tatt på alvor. Vi hjelper hverandre og vi viser omsorg. Vi anerkjenner hverandre, inkluderer og henvender oss til hverandre på en god måte. Vi hilser, sier takk, vær så god, unnskyld osv. Ansatte er gode rollemodeller og de veileder barna når det er behov. Snakker med barna om hvordan vi kan løse konflikter og reflektere sammen rundt dette.

Vi har det gøy, er glade og har gode stunder sammen.

Ole og Marte sitter og leker ved siden av hverandre, så dulter Ole borti Marte.

Ole 5 år:

- «Unnskyld Tove!»

Marte, 3 år:

- «Bare hyggelig!»

Vi snakker om at man må si unnskyld når man er uheldig eller har gjort noe slemt til andre mennesker.

Hørt i lek:

- «Åhhh, det var ikke unnskyld meninga!»

Marit og Nina sto på greipet og hjalp til med ugrasluking.

Marit:

- «D her hette samarberg d Nina!»

I brakerundersøkelsen gjennomført i barnehagene sist barnehageår gir oss noen indikatorer på foreldrenes syn på trivsel og sosial kompetanse i barnehagen.

Spørsmål om:	Lensvik barnehage	Mølnbukt barnehage	Gjennomsnitt i Norge
- ditt barns sosiale utvikling	5,5	5,4	5,4
- godt vennskap med andre barn	5,4	5,0	5,2
- godt samspill med de voksne	5,5	5,5	5,3
- barnehagens samarbeid med hjemmet	5,3	5,2	5,0
- barnehagen tar barnet på alvor	5,6	5,4	5,3

Analyse av arbeidet med sosial kompetanse i en lokal kontekst

Barn som innehar god sosial kompetanse leker, trives og lærer. Med god kompetanse er det lett å omgås andre barn og voksne. Barnehagene i Agdenes har stort fokus på sosial kompetanse, som de selv beskriver det ovenfor.

Gjennom *Mitt valg* ivaretas systematikken, slik at det ikke blir opp til den enkelte ansattes forgodtbefinnende hvilken tilnærming de skal ha til arbeidet. Vi er forpliktet til fortsatt å jobbe systematisk med barnas sosiale kompetanse. Det er viktig at både barnehageeier og ledelsen i barnehagen er med på å holde fokus, og legger til rette for at de ansatte kan gjøre en god jobb med barna. I tillegg til dette må det jevnlig gis påfyll av kompetanse, i form av teori og nyere forskning på feltet. Brukerundersøkelsen viser at foreldrene i Agdenes jevnt over er fornøyd på de områdene som berører det sosiale samspillet. Selv om foreldre-tallene og andre indikatorer er positive, er det ingen grunn til å slippe trykket. Miljøet i en barnehage er i stadig endring som følge av at mange mennesker samhandler og kan dermed raskt endre seg. Mobbing og anti-sosial atferd opptrer også i barnehagene, og kan være vanskelig å avdekke. Det krever konstant overvåkning av miljøet.

Språkutvikling

Småbarnsalderen er den grunnleggende perioden for utvikling av språk.

Å lære språk er noe av det viktigste som skjer i et barns liv. Språk har stor betydning for den følelsesmessige, sosiale og intellektuelle utviklingen. Gjennom språket kommer barnet inn i fellesskapet med andre mennesker og lærer om verden og seg selv.

Dersom språk skal læres, må det brukes, og de voksne må lytte. Skal språket utvikles, må barna føle at det er nyttig for dem. De må være i et språklig samspill med andre barn og voksne. Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. En dag i barnehagen består av utallige hverdagssituasjoner der barna kan bruke språket aktivt, og et godt språkstimulerende miljø er preget av at personalet bruker språket i samspill med barna hele dagen. De voksnes kompetanse avgjør om de legger til rette for slik rutinemessig språkstimulering. En barnehage med et slikt bevisst språkmiljø utgjør en stor forskjell på barnas læring av språk.

Barn som utvikler et godt språk i tidlig alder trekker fordeler av denne kunnskapen resten av livet. Morsmålet er viktig for opplevelse av egen identitet og mestring på mange områder. Et godt utviklet morsmål er en grunnleggende forutsetning for den videre språklige utviklingen, også når det gjelder skriftspråk og leseforståelse.

Barn med andre morsmål enn norsk kan ha behov for ekstra tilrettelegging for å lære seg norsk så raskt som mulig. Samtidig vet man at barnehagen ofte er den beste arenaen for språkopplæring, i lek sammen med andre barn.

Synging og lesing det gjør oss så glad!

Jesika skriver navnene på alle i familien sin!

Slik jobber vi med språkutvikling i Agdenes

Begge barnehagene har i løpet av våren benyttet veilederen *Språk i barnehagen - Mye mer enn bare prat* (Utdanningsdirektoratet, 2013) som også har praktiske kartleggingsverktøy. Ved hjelp av enkle teknikker og observasjonsskjema kan de ansatte skaffe seg god kunnskap om barn som kan ha behov for ekstra hjelp med språkinnlæringen. Ikke før det er inngått et samarbeid med foreldrene settes det inn tiltak for å hjelpe barna. I samme veileder beskrives fordelene med å hjelpe barnet så tidlig som mulig, før problemene vokser seg store og mye verre å håndtere. Dette nevnes gjerne som tidlig innsats. Etter at barnehagen, i samråd med foreldrene, har prøvd ut tiltak i en tid, uten ønsket effekt kan man be om sakkyndig utredning hos PPT (pedagogisk psykologisk tjeneste). I tillegg bruker begge barnehagene *Snakkepakken*, som er et pedagogisk språkverktøy for hele personalgruppen som skaper motivasjon og lystbetonet bruk av språket. Det egner seg for barn i 2 – 9 årsalderen uansett språkferdighet og morsmål. Det inneholder rundt 140 gjenstander, spill og bøker som er nøye utvalgt for å appellere til barn og voksne og som tåler ivrige hender.

Lensvik barnehage

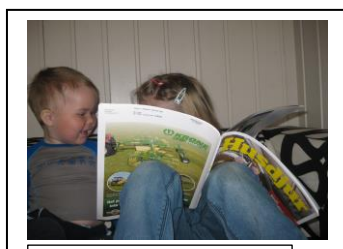
Vår holdning er at barns språk må stimuleres for å utvikles. Regler, rim, bøker, eventyr, fortelling, samtale og sanger brukes bevisst som språkstimulering i barnehagen.

Personalet i barnehagen er viktige som språklige forbilder. Vi må ha et bevisst og reflektert forhold til hvordan vi arbeider med språkutvikling både i hverdagssituasjoner og tilrettelagte aktiviteter.

Å ha et bevisst forhold til språkutvikling handler like mye om å sette fokus på det nonverbale språket, - mimikk og kroppsspråk.

Hos oss bruker vi *Snakkepakken* som pedagogisk verktøy i arbeidet med språkstimulering. Verktøyet setter fokus på områder som er nærværende i barns hverdag, hjemme, i barnehagen og på skolen (eks. mat, dyr, farger, klær kropp).

Om du er liten eller stor i barnehagen, følger vi de samme temaene, men innholdet og måten vi jobber på er tilrettelagt de ulike aldersgruppene. På den måten får vi progresjon i arbeidet, og barna vil etter hvert kjenne seg igjen i temaarbeidene.

Å dele en lesestund er gull verd.

Organisert aktivitet kan stimulere til å lytte, vente på tur og samtale. Alle viktige begrep i språkstimulering

En liten fortelling som viser språklig bevissthet:

Vi sitter og leser. Jeg føler på meg at jeg blir iaktatt ganske så grundig fra en 4-åring ved siden av meg

- Torill? E du gammel dame?
- Njæs, ikke så veldig gammel nei.
- Men du e akkurat som en rosin i ansiktet, og dessuten – njæs rime på bæs!

Mølnbukt barnehage

Vi har brukt språkverktøyene *Snakkepakken* og *Språksprell* aktivt gjennom hele året. Der har vi fått ideer til aktiviteter og øvelser. Vi har lest og sunget mye for barna, brukt rim, regler, matematiske begrep og musikkinstrument. Vi har klappet stavelser og lekt med språklyder. Vi har konkretisert ord med bilder og bevegelser. Vi har samtalt i hverdagssituasjoner, som måltid, klesskift, påkledning osv. Barna har fått fortalt etter tur og de har lyttet til hverandre. Vi har vært flinke til å sette ord på det vi har sett og gjort. Vi har også brukt biblioteket og brukt datamaskin. Synliggjøring av tall og bokstaver har også vært en arbeidsmåte. Vi har lekt med ord, rim, regler, lekeskriving osv.

Vi har brukt kartleggingsverktøyet *Tras* på alle 2-åringene.

Simen fortalte at mormor hadde snekkert strømpes til seg med snekkerpinna.

- «Med strikkepinner?»
- «Ja, - med snekkerpinna ja!»

Jente 4 år:

- «Kake å bake rime! Åsså gaffel å vaffel! Åsså syltetøy og pulver!»

Jente 4 år:

- «Kan du vær pappa`n?»

Jente 5 år:

- «Nei, æ kan itj pappaspråk!»

En voksen og to barn sitter og funderer:

- «Marte Vatn...Grete Vatn...»
- «Å æ hette Mari Elise Indergård Vatn!»-
- «Å, heter du det?»
- «Ja, for vi har en bekk heim!»

I brakerundersøkelsen gjennomført i barnehagene sist barnehageår gir oss noen indikatorer på foreldrenes syn på språkutvikling i barnehagen.

Spørsmål om:	Lensvik barnehage	Mølnbukt barnehage	Gjennomsnitt i Norge
- barnehagens bidrag til ditt barns språkutvikling	5,3	5,4	5,1

Analyse av arbeidet med *språkutvikling* i en lokal kontekst

Til tross for systematisk og godt arbeid med barnas språkutvikling, er dette et område som de ansatte i barnehagen må overvåke kontinuerlig. Barn utvikler språket sitt individuelt og i ulikt tempo, noe som krever høy kompetanse hos de voksne. Personalgruppa reflekterer over barnas utvikling og får ny kompetanse på fagfeltet. Det er barnehageledelsen som må finne tid og rom til disse refleksjonene, og sørge for tilgang til nytt fagstoff. Barns språkutvikling har vist seg å være svært avgjørende på hvilken måte barnet greier seg videre i både skole- og arbeidsliv, og er et viktig bidrag for å forebygge frafall i den videregående skolen.

Det må stadig vurderes om det kan være nyttig med etter- eller videreutdanning av kommunens barnehageansatte, for å tilegne oss nye og mer effektive metoder og teknikker.

Oppsummering og konklusjon

I det siste året har barnehageområdet hatt stor oppmerksomhet i Agdenes kommune. Det kom delvis som resultat av et tilsyn fra Fylkesmannen i 2013/2014, som avdekket en manglende forståelse for kommunens ansvar som barnehagemyndighet. Det resulterte blant annet i *Plan for Tilsyn med Barnehager*, som skal fungere som en kvalitetssikring av barnehagedriften. I tillegg har representanter fra kommunen, på både politisk og administrativt nivå deltatt 1,5 år i programmet *Den gode barnehage- og skoleeier*, i den hensikt å øke kvaliteten i barnehage og skole. Programmet var i regi av Kunnskapsdepartementet og KS (kommunenes arbeidsgiver-, interesse- og medlemsorganisasjon), med et forpliktende utviklingsarbeid for deltakerne. Denne kvalitetsrapporteringen er en del av dette utviklingsarbeidet. Parallelt har det gått forberedende prosesser i ledergruppa, for å utarbeide en felles kvalitetsplan, for begge kommunenes barnehager.

Kvalitet i barnehagene har også vært satt på dagsordenen i både HOL (Hovedutvalg for oppvekst og levekår), samt i et utvidet kommunestyre. Utvidelsen besto i at ansatte, brukere og andre interessenter deltok i tverrfaglige drøftinger. Målet med prosessene var økt forståelse for barnehage, og dens betydning for at barn og unge skal kunne lykkes med skole- og arbeidsliv senere i livet.

Denne tidlige innsatsen har fått større og større betydning de siste årene, og av den grunn er det gledelig at barnehageansatte ønsker å ta videreutdanning som kan bidra med viktig kompetanse i fremtiden. Det er nødvendig at vi har rammer som kan gi mulighet til tidlig og tilpasset innsats, ved at voksne tar seg tid til å stimulere de barna med slike behov, i tillegg til den generelle og rutinemessig stimuleringen.

Fra i høst har vi en barnehagestyrer som tar barnehagelederutdanning, og vil tilegne seg nødvendig kunnskap om ledelse og utviklingsarbeid i barnehager. Skal barnehagene våre utvikle seg og følge høye kvalitetskrav som settes på nasjonalt nivå, må barnehagene kontinuerlig kunne ledes gjennom stadige endringsprosesser.

Fra 1.januar 2015 inngikk Agdenes kommune et interkommunalt samarbeid med Orkdal PPT, som har ansvar for både barnehage og skole. PPT skal bistå på både individ- og systemnivå. Det betyr at de kan gå inn og bistå arbeidet rundt ett enkelt barn, men også kunne bistå personalet med hele barnegrupper som kan oppleves krevende. Samtidig inviterer PPT personalet til kursing og kompetanseheving innen ulike aktuelle tema. Etter snart et år med nytt PPT er ansatte i barnehagene er udelt positive til dette samarbeidet. De forteller om stor grad av tilstedeværelse og tilgjengelighet fra PPT.

Skal man oppsummere så langt er både ledelsen og de ansatte godt fornøyd med å ha fått søkelyset rettet mot barnehage det siste året. Denne oppmerksomheten gir anerkjennelse og motivasjon til å jobbe videre med den viktige oppgaven det er å gjøre de minste trygge og robuste i møtet med fremtiden. Foreldrenes syn, ut fra det som kommer frem i brukerundersøkelsen, understøtter de ansattes fortellinger. Foreldrene er, alt i alt, fornøyde med sitt barns barnehagetilbud. Det som kommer frem av negativ art er at Mølnbukt barnehage har fysisk dårlige vilkår, noe som går ut over og påvirker total-inntrykket.

Evaluering og ny retning for utviklingsområder for barnehagene i Agdenes

Lek

Arbeidet med lek er overordnet all aktivitet i Agdenes sine barnehager. Norske og skandinaviske barnehager har i motsetning til mange andre land, verdsatt leken til å ha verdi i seg selv. Gjennom lek kan barn slappe av og «fri» seg fra seg selv. Samtidig lærer barna gjennom leken, på alle nivå. I de siste årene har den «skolske» - tankegangen slått mer rot i barnehagen enn tidligere; man ønsker å drive mer systematisk opplæring også der. Dette er et paradoks, da man i skolen har fått et større fokus på å gjøre innlæringen mer lystbetont, som gjennom lek og aktivitet. Vi minner om at barn begynner et år tidligere på skolen nå enn før, slik at barndommen og leken kanskje bør dominere de første fem leveårene. Ut fra kunnskap om barns læring og lekens sterke tradisjon, er det naturlig at lek fortsatt skal gjennomsyre all aktivitet i barnehagene våre. Gjennom leken vil man i tillegg drive systematisk, men «forkledd» læring. Verdien av lek er høyt verdsatt i Agdenes sine barnehager og det bør den fortsatt være.

Sosial kompetanse

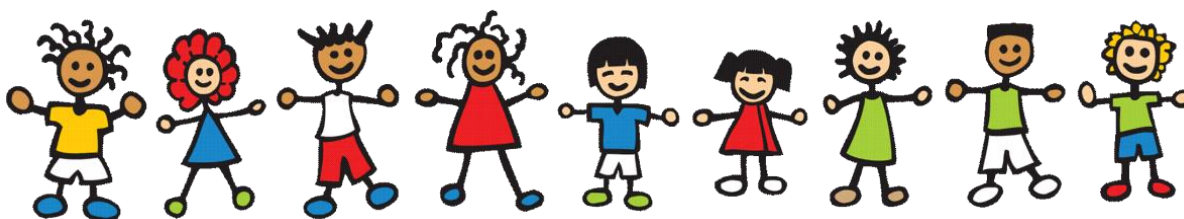
Barns utvikling av sosial kompetanse er avgjørende for barnets mulighet for samhandling med andre, som igjen gjør det mulig å utvikle språket, som er avgjørende for å lære å lese, skrive og regne – og på sikt oppå et yrke. Selv små barn uten språk er sosiale individer som trenger å bli sett og være sammen med andre. De ansatte som jobber med små barn må ha en egen sensitivitet for å fange opp barnas behov, spesielt hos de minste uten språk.

Ved å tilegne seg god sosial kompetanse vil barnet få venner og lære sosiale spilleregler, som er med på å forebygge mobbing. Gjennom vennskap og sosiale nettverk føler barnet tilhørighet, er mer robust til å løse og stå i konflikter. Barn som har venner opplever i mindre grad å bli mobbet. Gjennom lovverket og deltakelse i *Manifest Mot Mobbing* er vi som kommune og lokalsamfunn forpliktet til å motarbeide mobbing. Mangelfull sosial kompetanse kan medføre at barn og voksne faller utenfor samfunnslivet, sliter med psykiske vansker og blir ensomme. Det har vi ikke råd til, i et langsiktig og samfunnsøkonomisk perspektiv.

Av den grunn er det viktig at våre barnehager fortsatt jobber aktivt og systematisk med barnas sosiale kompetanse fra den dagen de starter i barnehagen. Programmet *Mitt Valg* er med på å ivareta en del av kravene som stilles til arbeid med barnas sosiale kompetanse og miljøet i barnehagene våre, og bør videreføres.

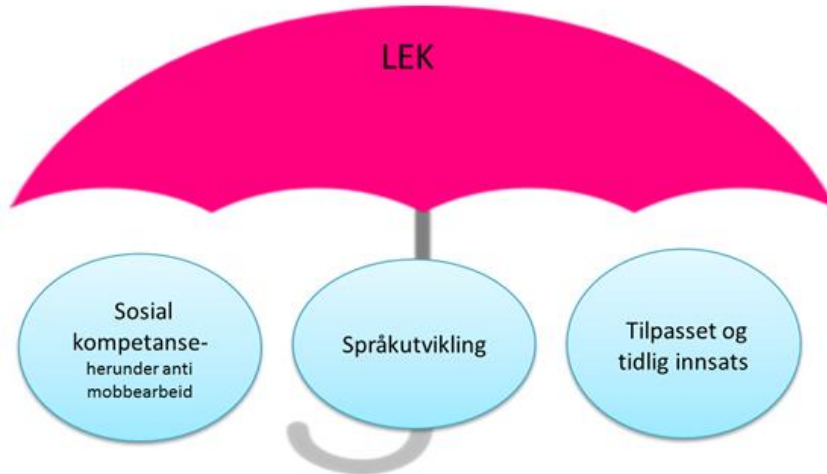
Språkutvikling

Barnets språkutvikling er som nevnt ovenfor avgjørende i samspillet med andre mennesker og henger tett sammen med fremtidige muligheter til å lykkes med å lese og skrive, og videre skole- og arbeidsliv. Uten språket vil barnet raskt komme til kort. Sammen med foreldrene og heimen, vil barnehagen være den arenaen som barnet får utviklet språket, i de første avgjørende årene. De ansatte har et spesielt ansvar for å fange opp og sette inn nødvendige tiltak, der de med sin kompetanse og erfaringer, registrerer at et barn sliter. Settes små tiltak inn så tidlig som mulig, vil det som regel hurtig avhjelpe situasjonen. For å kunne sette inn tidlig innsats må bemanningen i barnehagen være så god, at en voksen kan ta seg tid til nettopp dette viktige arbeidet. Å stimulere til barnets språkutvikling har i alle år vært en sentral oppgave i barnehagen noe den fortsatt bør være. Både *Snakkepakken* og *Språk i barnehagen - Mye mer enn bare prat* er program som er med på å sikre kvalitet ved at den ivaretar systematikken som må ligge bak daglig språkstimuleringen for alle barn i barnehagen. Begge programmene er i tillegg godt egnet til barn som strever litt eller er minoritetsspråklige.

Forslag til nye fokusområder for barnehagene i Agdenes (2016-2020)

Etter gjennomgangen av de tre emneområdene ovenfor er det å anbefale at de videreføres i nye planer. De utgjør grunnleggende og nødvendige kompetanser for barn som skal vokse og utvikle seg til å møte et komplekst samfunn. Styrerne i barnehagene og kommuneleder oppvekst/kultur har gjort forberedelser til en ny felles plan, og anbefaler følgende forslag til nye fokusområder for barnehagene i Agdenes:

Som det kommer frem av modellen anbefaler vi at leken gjennomsyrrer barnehagedagen, slik at andre aktiviteter i «pakkes inn» og presenteres som lek. *Sosial kompetanse* og *Språkutvikling* har vi, i likhet med *Lek*, allerede argumentert for tidligere.

Vi anbefaler at *Tilpasset og tidlig innsats* kommer inn som et førende prinsipp i tillegg til de tre tidligere fokusområdene. All forskning viser at jo tidligere hjelp og avbøtende tiltak settes inn når et barn strever, dess mer effekt gir det. Samtidig sparer man barnet for det ubehaget det er å ha synlige/hørbare problemer når det blir eldre, og utfordringene har vokst seg ditto store. Barnet slipper dessuten den nederlagsfølelsen og stigmatiseringen, det er å motta f.eks. støtteundervisning i skolen. Samfunnsøkonomisk viser det seg verdifullt å ta problemene når de er små. Et prinsipp om tidlig og tilpasset innsats vil medføre større kostnader i barnehagedriften, men på sikt er det store samfunnsøkonomiske gevinster å hente.

Barnehagene i Agdenes har følgende visjon: *Se meg og hør meg, så tennes en gnist!* Denne høsten er det startet en prosess som involverer de ansatte i barnehagene til å evaluere visjonen. Visjonen skal stå deg fram til 2020, - inn mot en mulig kommunesammenslåing. Videre jobbes det med å utforme felles, overordnede mål som favner intensjonene i visjonen. Dette arbeidet og resultatene, vil fremkomme i ny kvalitetsplan- og neste års kvalitetsrapport for barnehagene.

Det er som nevnt ønskelig med brede og involverende prosesser før vi slutfører en ny kvalitetsplan. Det er viktig at de ansatte i barnehagen får uttale seg, da det er de som skal gjennomføre planene. I tillegg er det avgjørende at barnehageeier, på politisk nivå er med og tar retningsvalg for hvilken barnehage kommunen vår skal ha i fremtiden. Det er politikerne som sørger for at mål og ressurser står i forhold til hverandre, og gjør det mulig å innfri forventningene. I tillegg er det naturlig å la andre interessenter til barnehagen få uttale seg, som for eksempel barna, foreldre, tillitsvalgte, rektorene, helsesøster, PPT, barnevern osv.